

Gamla boplatser på finnmarken kartläggs

Lars-Olof Herou

En grupp på nio personer inom Finnmarkens Hembygdsförening i Krokatorp har påbörjat ett jätteprojekt, kallat "Finnmarkens Miljö & Kulturarv." Det går ut på att kartlägga och dokumentera gamla finnbosättningar inom Nås, Järna och Äppelbo finnmarker.

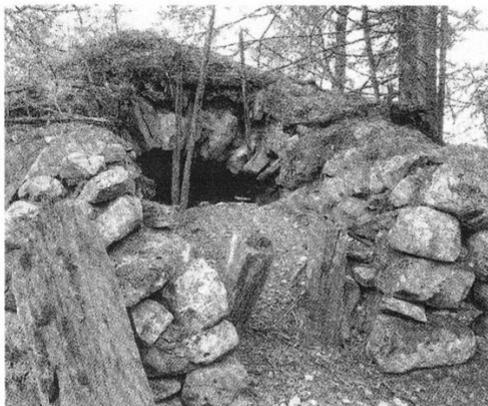
Arbetet är flerårigt och sker i tre steg: 1. Inventering – 2. Rönjning och skyltning – 3. Dokumentation.

En referensgrupp från FINNSAM och handledande arkeolog från Dalarnas Museum har knutits till gruppen. Goda kontakter finns även med berörda markägare, skogsbolag och Skogsstyrelsen.

Man har nu avslutat en förstudie omfattande 12 boplatser, som startade i maj 2009 och bedrivits med ekonomiskt stöd av bland andra LeaderDalÄlvarna.

Det viktiga är att noggrant kartlägga varje plats, genom sökningar i arkiv efter kartor, gårdshandlingar, foton m.m., liksom intervjuer med äldre personer från berörda trakter.

Varje utvald plats genomsöks sedan i fält och resultatet bokförs minutiöst, genom uppmätningar, ritningar och inlagda GPS-koordinater. Viktig är också hela den sammantagna miljön. All dokumentation kom-



Matkällare vid Jordbärsfallet, Nås Finnmark.

Foto: Siv Samuelsson, Dala-Järna 2009.

mer sedan att registreras i fornminnesregistret, efter granskning av arkeolog vid Dalarnas Museum.

Kontaktperson: Alexandra Berg tel. 0281-210 21 eller 073-811 97 27.

Finnmarken Förr & Nu



De gamla finnbosättningarna inom Nås, Järna och Äppelbo finnmark håller på att kartläggas. Under senaste året har en grupp på nio personer dokumenterat flera platser i en förstudie som ska vara avslutad den 18 december. Den ska sedan leda till en större och mer omfattande kartläggning.

FOTO: PRIVAT

De kartlägger finnbosättningarna

SIDAN 10

DD 23 oktober 2009

Finnmarkens gamla bosättningar kartläggs

JÄRNA

Nu kartläggs de gamla finnbosättningarna inom Nås, Järna och Äppelbo finnmark.

Under det senaste året har en grupp på nio personer kartlagt och dokumenterat flera platser i förstudien som ska vara avslutad den 18 december. Förstudien är även tänkt att leda till en större och mer omfattande kartläggning.

Upprinnelsen till förstudien startade redan för några år sedan då framlidne Eva Ersbjörns och Alexandra Berg började fundera kring hur man på bästa vis kunde bevara och samtidigt kartlägga finnbosättningarna. Det var även grunden till att gruppen på nio personer arbetat vidare med tankarna och idéerna, vilket ledde fram till projektet "Finnmarkens Miljö & Kulturarv". Projektet bedrivs genom Finnmarkens Hembygdsförening i Krokatorp med stöd av bland andra Leader Dalälvarna.

– Dokumentationen utförs noggrant av varje enskild lämning med hela dess sammantagna miljö och platserna kommer även att granskas inför även att granskas inför fornminnesregistrering, säger projektledaren Alexandra Berg.

Ute i fält

Under året har man varit ute i fält och funnit och dokumenterat många boplatser. Handledare under förstudien är arkeologen Greger Bennström vid Dalarernas Museum och Maud Wedin, filosofie doktor i kulturgeografi, med ämne skogsfinnar.

– Vi upplever arbetet som mycket intressant och lärorikt då det innehåller många spännande bitar. Inför inventering av varje enskild bosättning söker vi information på många olika vis, till exempel genom gamla kartor, dokument, gårdshandlingar, fotografier och intervjuer, säger Gö-



Handledning med arkeolog Greger Bennström på Nås Finnmark.

FOTO: PRIVAT



Hjärtsten i rågångsröse, Nås Finnmark.



Invändigt matkällare, Nås Finnmark.



Fossil åker med odlingsrösen, Järna Finnmark.



En del av projektarbetet visas nu på biblioteket i Järna.

ran och Siv Samuelsson.

Väl på plats har man gjort en noggrann undersökning av områdets lämningar. Därefter en måttat skiss över boplatser. Typer av lämningar som kan förekomma är till exempel por-te (rökstuga), kokstuga, matkällare, kalkkälla, bastu och ria. Ett skyddsvärt område kring boplatser GPS-

positioneras också.

– Även värdträd och övriga fauna dokumenteras, tillägger Göran Samuelsson.

Mindre del

Förstudien har endast innefattat en mindre del av det totala antal finnbosättningar i Nås, Järna och Äppelbo finnmark. Ett

större kommande projekt ska sedan leda till en mer omfattande kartläggning.

Några av de framtida målsättningar är – förutom samverkan över gränserna till andra finnmarker, dels att leda guidade visningar av de historiska platserna, i utbildnings och forskningssyfte, för till exempel skolor och allmänheten.

Även upplevelseturism bör vara av stor betydelse för Vansbro kommun.

"Viktig del"

– Det skogsfinnska kulturarvet är en viktig del av vår egen historia och vi hoppas att många liksom vi vill vara med och bevara arvet på ett förtjänstfullt sätt, samt att låta det få möjlig-

het att leva vidare, säger Siv och Göran Samuelsson och Alexandra Berg.

På biblioteket i Järna visas nu en utställning med fakta och många bilder från gamla spännande boplatser som hitills dokumenterats under förstudien.

LEIF OLSSON

0281-713 43

leif.olsson@daladem.se

Intressanta fynd vid gamla finnbosättningar

"Skogsfinnarna var mer sociala än vad man kunnat ana"

JÄRNA

Under ett år har en grupp på nio personer kartlagt och dokumenterat gamla finnbosättningar inom Nås, Järna och Äppelbo finnmark.

Vid en sammankomst i Sågen presenterade projektdeltagarna med hjälp av bilder från fältarbetet den omfattande kartläggningen och dokumentationen som gjorts, av hela den sammantagna miljön, vid varje enskild boplats.

I samarbete mellan NTO, Sågen och Finnmarkens hembygdsförening i Krokatorp, hade man även bjudit in allmänheten till en föreläsning i skogsfinsk arkeologi.

Det var Professor Stig Welinder, Nyberget, Stora Skedvi, som med glimten i ögat, bjöd på en intressant och givande stund.

Han har varit ansvarig vid flera olika utgrävningar, av just finngårdar, bland annat vid Grannäs, i Hälsingland.

Olika moment

Professorn delgav de olika momenten som en utgrävning innehåller och berättade även om dess fynd, som lett fram till nya spännande fakta.

Vid de undersökta platserna har det till exempel

visat sig att skogsfinnarna nog var mer "sociala", än vad man intill dåvarande stund kunnat ana.

En del av föremålen som hittats vid just Grannäs, förevisades även denna eftermiddag.

– Man kände verkligen historiens vingslag, då man – för exempel - höll kritpipan från 1600-talet i sin hand.

Att den sedan var tillverkad i Holland, gjorde ju att synen på finnarnas kontaktnät vidgades, säger projektledaren Alexandra Berg.

Historisk bild

Hela föreläsningen gav en bra bild av vad den skogsfinska arkeologin har tillfört vår historia.

Till våren hoppas man på att kunna fortsätta med ytterligare en föreläsning i samma ämne.

Förstudien, Finnmarkens Miljö & Kulturarv, är tänkt att leda till en större och mer omfattande kartläggning.

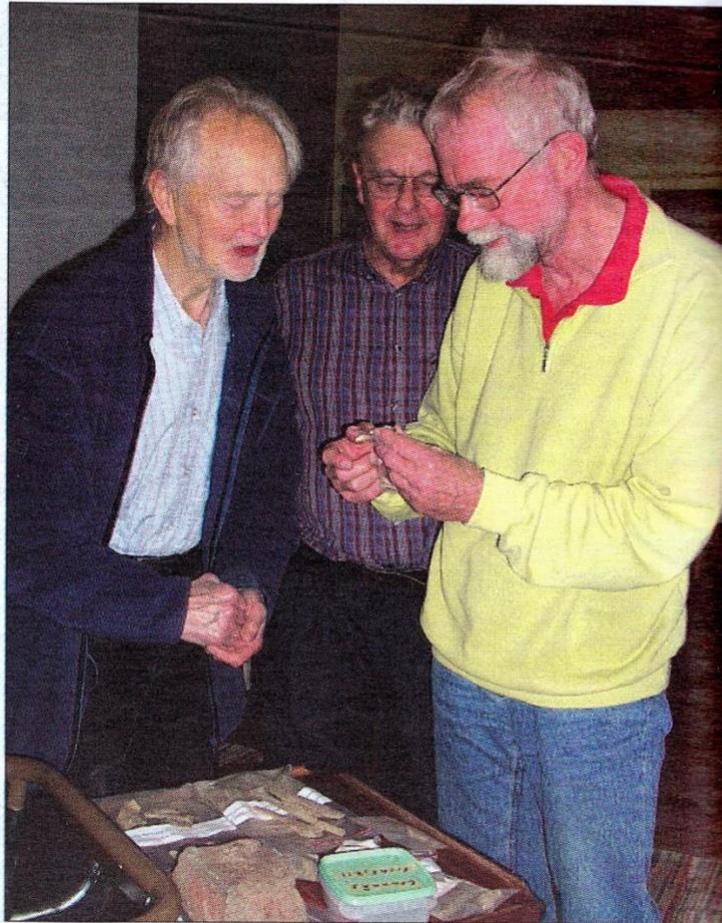
LEIF OLSSON

0281-713 43

leif.olsson@daladem.se

Professor Stig Welinder
förevisar skogsfinska
fornfynd

FOTO:PRIVAT





Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden



Finnmarkens gamla boplatser kartläggs

Inom Finnmarkens hembygdsförening i Kroktorps, avslutas nu i december förstudieprojektet "Finnmarkens Miljö & Kulturarv", som bedrivits med stöd av bland andra Leader DalÄlvarna. Vi har varit en grupp på 9 personer som arbetat med att kartlägga och dokumentera gamla finnbosättningar, inom Nås, Järna och Äppelbo Finnmark. En av de viktigaste uppgifterna i första läget, har varit att just kartlägga platserna, som är en förutsättning för att få dem bevarade.

I arbetet med kartläggningen ingår förutom själva "fältarbetet" och dess efterföljande sammanställning, ett minst lika grundligt förarbete. Vi studerar bl a olika sorts kartmaterial med tillhörande litträn, äldre gårdshandlingar/dokument, foton, intervjuer m.m. Att få ta del av andra människors personliga kunskaper och minnen från en plats, är av oerhört stort värde!

Då förarbetet är klart väntar finnskogen. Varje enskild bosättning och dess närmiljö genomsöks noggrant och förutom lämningar efter byggnader och kallkällor noteras även odlingsplatser, vårdträd, flora och fauna, ristningar/bomärken, visarstenar m.m.

Hela den sammantagna miljön är viktig!

Därefter görs en måttatt ritning över platsen där GPS-koordinater förstås är uttagna. Även ett skyddsområde kring bosättningen tas ut. All dokumentation kommer sedan att granskas av arkeolog på Dalarnas Museum, inför registrering i fornminnesregistret.

De flesta bosättningar ligger väl nerbäddade under mjuka mosstäckan, djupt in i våra finnskogar och visst skulle man – som många alltid säger – önskat att detta gjorts redan för många år sedan, men desto viktigare är det att man i nuläget gör vad man kan. Vi måste bevara det som återstår av vårt skogsfinnska kulturarv. Arvet är en viktig del av vår egen historia. Därför har vi påbörjat detta projekt som är tänkt att leda till en större och mer omfattande kartläggning. **Dessa lämningar kan aldrig återskapas, utan endast förstöras!**

Är **DU** intresserad av att veta mer om/delta i vårt arbete? Se kontaktperson.

Arbetet är ideellt och det krävs inga förkunskaper. Man kan vara delaktig på många olika vis!

DU kanske vill dela med dig av:

- Din kunskap om någon av platserna. Egna minnen eller andras berättelser.
- Foton, äldre dokument/gårdshandlingar, kartor
- Tips på personer vi kan kontakta för mer information

Eller så kanske du vill vara delaktig då vi arbetar ute i fält, under handledning av arkeolog.

Våra handledare under förstudien har varit arkeolog Greger Bennström, Dalarnas Museum samt Maud Wedin, Falun, Fil Dr i kulturgeografi, med ämnet skogsfinnar.



Vi avnjuter vår matsäck i Finnskogens storslagna natur, Jordbärsfallet, Nås Finnmark.

Finnbosättningen Smedens bygge

En av platserna som ingått i förstudien har varit Smedens bygge, på Nås Finnmark. Vi har genomfört en trevlig intervju med Smed Herbert Jansson, Äppelbo, som berättat om egna minnen från just Smedens bygge och dess omgivning, som tidigare hört till hans hemman, Smens i Kölaråsen.



Herbert berättar bl a om Erik, som bott vid Smedens bygge.

"Ja, dit va ja ful. Erik Jansa "Slev Erik" satt å tälja slevär söm va vind å båd höger å vänster "... –Sålde han dom sen?"

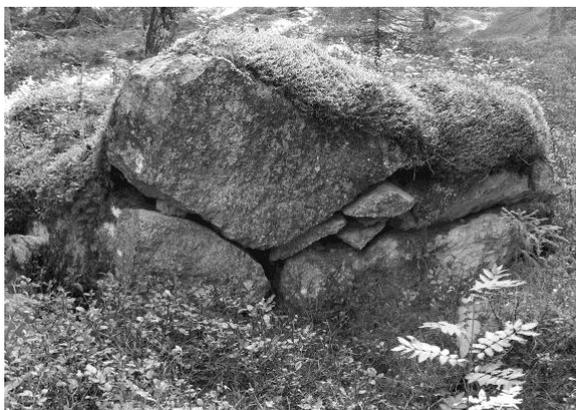
"Njaaa, för en 5 öring eller gav bort dom kanske. Då va nästan svårt å vet va di skull var te, di peka å all håll"

En "lyfting" kom även på tal.

"Ja, de va nån som ha vari stark å lyfta den där sten, å di ha huggi in nå initialer eller årtal när de där hände ... ja, de va en lyfting!"

Han vill minnas att lyftingen ev skulle finnas kring Smedens bygge. Att lyfta en sådan var ett mandomsprov. Flera lyftingar har funnits/finns på Finnmarken

Smed Herbert Jansson



Lämning där prover visar på kolrester i marken



Mäktig kallkälla som ytrensats och dokumenterats

Lämningar från andra platser på Nås Finnmark



Bengtsåsen



Jordbärsfallet

Finnmarkens hembygdsförening i Krokorp Kontaktperson: Alexandra Berg 073 811 97 27
Nåsvargen december 2009 Foton: Göran Samuelsson – Siv Samuelsson – Alexandra Berg